

JOAN FLORENSA I JAUMANDREU

ITINERARIS PER COLLSEROLA

Itinerari V: Sant Just Desvern, Penya del Moro, Santa Margarida de Valldonzella, Turons de Can Pasqual, Santa Maria de Vallvidrera.

Es parteix de la plaça del Parador, al final de la rambla de Sant Just Desvern, molt cèntrica i ben comunicada mitjançant parades d'autobús amb altres poblacions, i es pren el carrer de Miquel Reverter. Quan acaba aquest carrer, pel passeig de la Muntanya, que surt per la dreta, es pot anar a trobar la pista que puja, per la vall de Sant Just, a la carretera de Vallvidrera a Molins de Rei, passant pel Club de Tennis Sant Gervasi, assentat al paratge de Can Marlés. En canvi, se segueix recte pel carrer de l'Onze de Setembre i la carretera de la Plana Pedrosa, es trenca, a la dreta, pel carrer dels Ametllers i, després, amunt pel dels Til·lers, fins a trobar, dalt de tot, l'inici d'un camí amb una cadena. S'han travessat, costa amunt i en mitja hora, els paratges de Can Mèlic i Can Solanes, masos envoltats pels xalets de les urbanitzacions Can Pedrosa i Bellsaleig. El camí serpenteja, en pujada, fent un gran revolt per damunt d'un dipòsit d'aigües i anant a guanyar el carenar en un coll, en terrenys socarrimats per un incendi forestal. Les vistes sobre la vall de la Riera de Sant Just i sobre la mateixa població de Sant Just Desvern ja comencen a ser bones.

Al coll, un caminet, a mà esquerra, surt a guanyar, en deu minuts de pujada, la Penya del Moro o Turó Alt d'en Solanes (275 m.). Poc abans d'arribar al cim, es veuen, a la vessant del solell, baixar en desnivell els carrers excavats del poblat ibèric que hi ha. El jaciment ha estat excavat en diverses campanyes des del 1972 i se'n distingeixen dues fases d'ocupació, una de datable entre el 550 i el 500 a. C. i, l'altra, entre el 425 i el 300 a. C. i se

n'ha comprovat una considerable activitat comercial relacionada amb el Sud peninsular i, també, amb l'interior. Les cases, amb llurs fonaments excavats a la roca, eren bastides en llur paret lateral interna perllongades en alçada amb blocs petris units amb fang; existien, així, dos nivells d'habitació, amb una altra entrada pel carrer de dalt que donaven, d'aquesta manera, el seu peculiar aspecte al poblat, amb els carrers esglaonats tallats a la roca.

Al llarg del terme de Sant Just Desvern, s'han estudiat altres restes arqueològiques, com diversos sepulcres de fossa, la cabana prehistòrica de la fi de l'Edat de Bronze (900-800 a. C.) trobada a la peça de Can Cortès (masia que es pot veure des d'aquí, prop de les instal·lacions d'E.N.H.E.R. a la vall de Sant Just), etc. Cal dir que tota la serra de Collserola és rica en arqueologia. S'hi coneix multitud de jaciments corresponents a la Prehistòria, Protohistòria i Història Antiga, si bé molts d'ells malmesos a hores d'ara. Citem el més antic conegut, que correspon a una estació del Paleolític Inferior (100.000 a. C.) localitzada als camps de Ca n'Albareda, el jaciment de les Bovines, a Can Gelabert, el sepulcre de fossa trobat a una pedrera de Can Castellví, a les Planes, els testimoniatges neolítics de la Cova de l'Or, al Puig d'Olorda, la cova calcolítica coneguda com del Bosc, la de la Torre Negra, la Cova dels Encantats, de l'Edat del Bronze, al Puig d'Olorda, el poblat ibèric del mateix puig (habitat fins al segle II a. C.), el de la Plaça de les Bruixes, a Molins de Rei, el del Puig Madrona, el del Turó de Montcada i el del Turó de Can Oliver, aquest darrer a Cerdanyola del Vallès, el possible forn ibèric de Gaussac, les restes ibèriques i romanes de Santa Maria de les Feixes, la vil·la romana de Can Tintorer, al Papiol, el cementiri romà de Valldoreix, la via romana que passava per Gaussac i la transversal recentment estudiada, el cementiri de tombes antropomorfes de Can Montmany, a Valldoreix, les ceràmiques bizantines trobades als fonaments del Castell Ciuró, etc. Les troballes ofertes per molts d'aquests jaciments les podem veure al Museu de Molins de Rei (carrer del Pintor Fortuny, número 55), on també s'exposa una interessant mostra pictòrica de l'artista Miquel Carbonell i Selva amb motius paisatgístics de la Serra i al Museu de Valldoreix (carrer de l'Església, números 9-11).

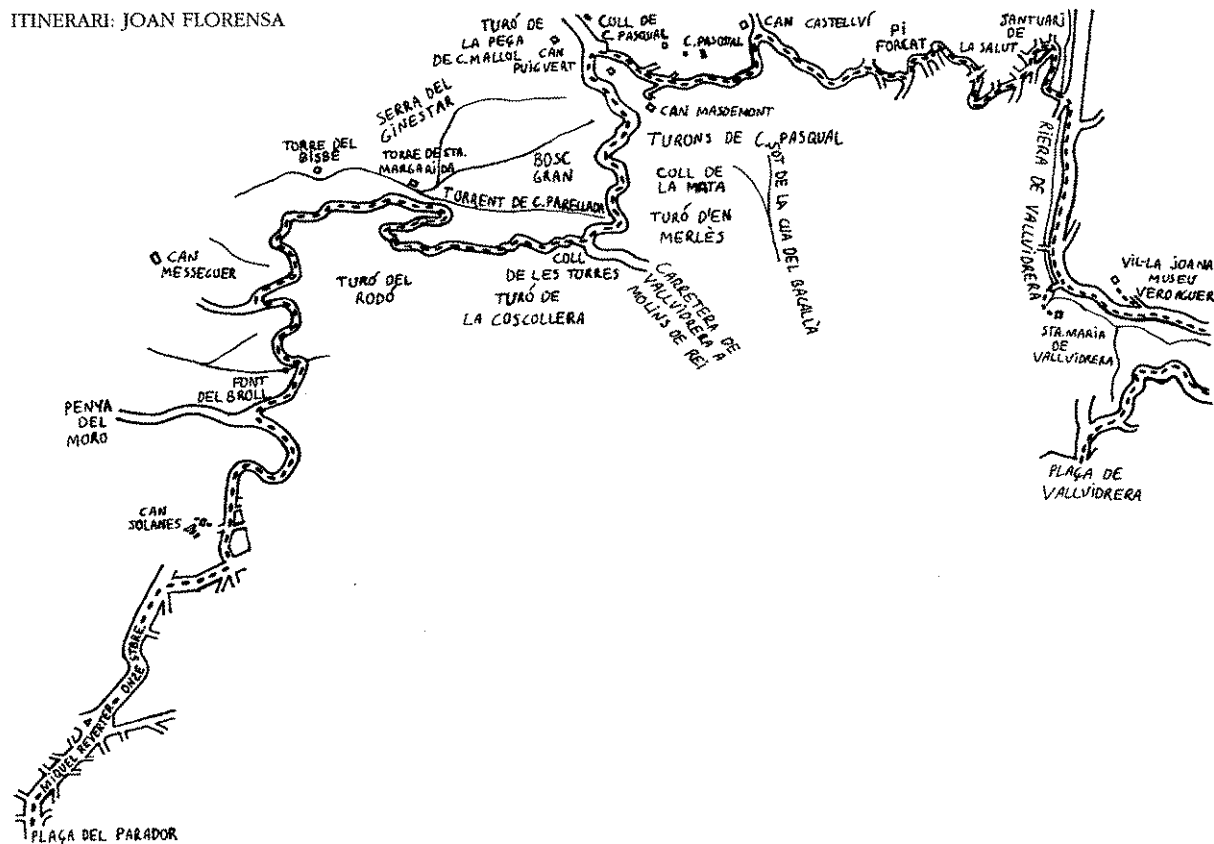
Tornant a l'excursió, un cop s'arriba al cim de la Penya del Moro, es gaudeix d'una panoràmica extraordinària, que abraça tot el delta i la vall del Llobregat, Puig d'Olorda, Valldonzella, Turó Rodó, Turó de la Coscollera, vall de Sant Just i Sant Pere Màrtir. Una rosa dels vents de pedra col·locada per un centre excursionista, vol orientar-nos sobre la direcció de cadascun d'aquests paratges, però està molt malmesa. Ara, es tira enrera i, un cop novament al coll, se segueix el camí original endavant. En suau descens, un revolt tancat passa per damunt de la Font del Broll. Al cap de deu

minuts, el camí torna a fer un gir tancat, ara per fora, d'on surt un sender, per l'esquerra, que va a Can Massaguer i a Can Parellada, paratges que es dominen en vista aèria, així com també s'albiren la fàbrica de ciment Samson i l'immens forat que ha fet al Puig d'Olorda, al davant nostre. Després de salvar un altre naixement de torrentera, el camí baixa força. S'és a les vessants del Turó Rodó. Quan el camí tomba cap al Nord, es veu, a baix, la Torre del Bisbe o de baix, dita així per haver estat propietat i residència temporal del bisbe de Barcelona Berenguer de Palou, al segle XIII, ara habitada i amb els seus camps conreats. Ja s'és a la Valldonzella. A mà dreta, hi ha l'antic forn de calç, conegut com Fornot de les Torres. En cinc minuts, el camí haurà davallat a la Torre de Santa Margarida, voltada ja de boscos. Abans, es veuran unes ruïnes sota una gran alzina, a l'esquerra del pla i del torrent i, a continuació, a mà dreta, la Font de Santa Margarida, sota una arcada.

On hi ha les edificacions del monestir de Santa Margarida de Valldonzella o Torre de Dalt, existí una modesta congregació amb temple dedicat primer a Santa Margarida i, després, a Santa Maria de Valldonzella. El 29 de març del 1226, el bisbe Berenguer de Palou, propietari de tot el tros o peça de Valldonzella, donà l'enclavament al monestir de Santes Creus, amb la condició que l'orde del Císter hi formés un monestir de monges que seguissin l'orde de Sant Benet. El 4 de novembre de 1237, s'instal·lava ja una comunitat d'onze monges regida per l'abadessa Berenguera de Cervera. El monestir no prosperà, tan allunyat, i la congregació es traslladà, el 1269, a la Creu Coberta, més a prop de Barcelona. De l'antic edifici, resten l'absis quadrat, d'igual amplada que la nau, amb una de les tres finestres que té, de doble biaix i espitlleres originals. La nau, coberta amb sostre pla de bigues recolzades en arcuacions de mig punt, excepte el tram de ponent, on és coberta amb volta, és feta amb carreus escairats, tot plegat de factura datable entre els segles XII i XIII.

Ara, se segueix el camí. Darrera la Torre, passats uns llaurers, hi ha l'aiguabarreig del Torrent de Can Parellada amb un afluent que ve del Bosc Gran. Una desviació del camí va, per l'esquerra, seguint el curs del segon. No ens desviem i tirem recte, vorejant el camí un tram del torrent, ja en ple bosc. El camí fa un revolt tancat i puja alterós. Una altra corba tancada i ja se serà al carenar i, després, en deu minuts més, al Coll de les Torres, travessat per la carretera de Vallvidrera a Molins de Rei, on enllaça el carenar del serrat del Turó Rodó, Turó de la Coscollera, Turó de Can Oliver i Penya del Moro, amb la seva continuació en el Turó d'en Marlés, amb 416 m. (sobre el revolt de la carretera) i els Turons de Can Pasqual, els segons en altitud de la serra, després del S'Erola o Tibidabo, amb cotes de 461, 463 i 465 m.

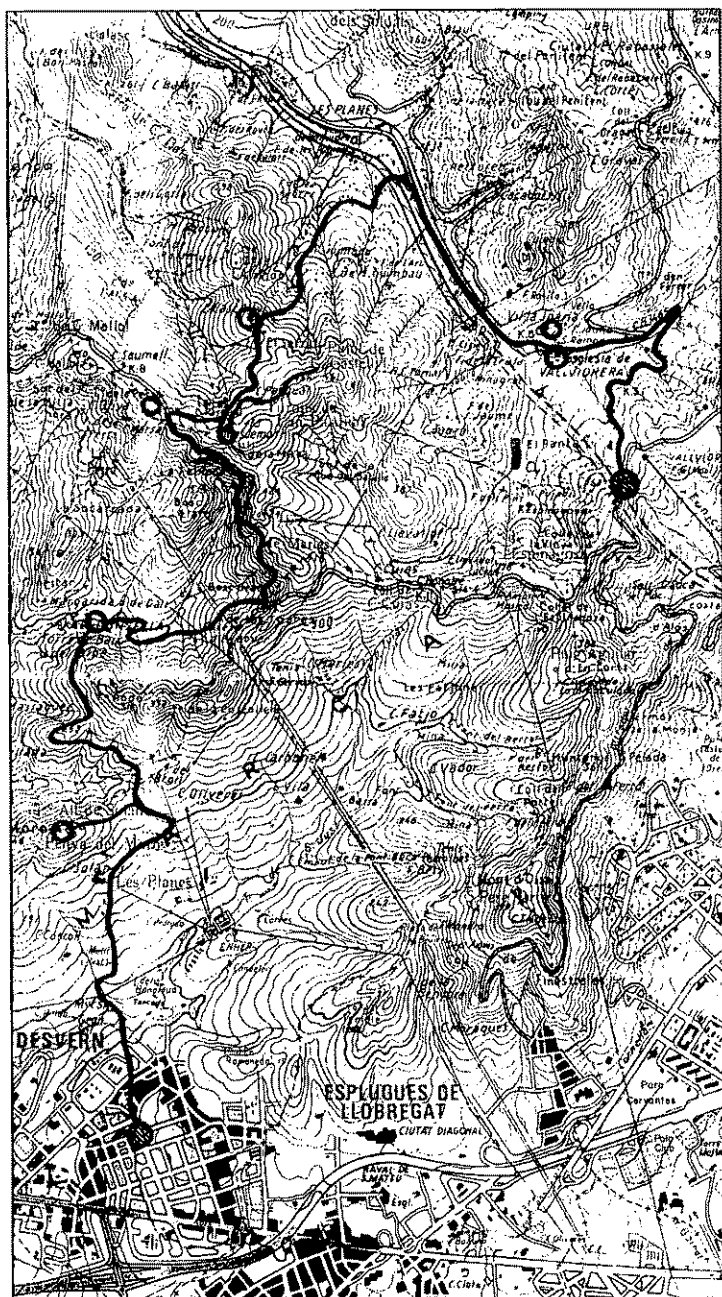
ITINERARI: JOAN FLORENSA

Visita de la vall del Bosc Llarg, des de les immediacions del coll de Can Pasqual, 1988.

Es continua per la carretera en direcció a Molins de Rei i, en menys de mitja hora, s'arriba al coll de Can Pasqual. A mà esquerra de la carretera, en el petit cim del Turó de la Peça de Can Mallol, hi ha, al costat del Mas Pins, una casa que fou propietat del desaparegut doctor Puigvert. Pel que fa al Mas Pins, ara propietat de l'Ajuntament de Barcelona, cal dir, de passada, que el Patronat del Parc hi ha bastit un centre d'activitats. Es pren la pista que surt per la dreta del coll. A mà dreta, sobre la muntanya, hi ha Can Mar-sal. A mà esquerra del camí, hi ha l'entrada a la finca dita ara Rosaleda de Asís, dins la qual, hi ha l'Alzina Grossa d'en Jaumandreu. Tots aquests parat-ges són gairebé selvàtics, amb molt d'alzinar, esquitxat de pins, roures i mimoses. En uns minuts, s'arriba a una cruïlla, on, a mà esquerra, una cla-riana en el bosc deixa veure la masia i els horts de Can Pasqual, propietat de l'Ajuntament de Barcelona, on es fan colònies per a nens. A la torrentera boscosa que hi ha a l'est de la casa, capçalera del Torrent de les Tres Serres (un dels afluents del curs d'aigua més llarg de la Serra que és la Rierada, que desemboca al Llobregat per Molins de Rei), on hi ha la Font de Can Pasqual, funcionà fins als anys trenta la fàbrica d'aigües Sterling, de la qual en resta la caseta. A mà dreta del camí, un corriol puja a Can Masdemont i els cims dels Turons de Can Pasqual. Ens hi podem arribar en deu minuts

ED. ALPINA

Can Masdemont, 1988.

per tal de gaudir d'una bona vista del Sot de la Cua del Bacallà i de Vallvidrera i Sant Pere Màrtir per l'obaga i, de pas, veure la torre del nou-cents de Can Masdemont, improvisat berenador de famílies que hi pugen en cotxe els caps de setmana.

Tornant al camí, en deu minuts s'arriba a Can Castellví, d'on un camí surt per l'esquerra cap a una zona de xalets fets en les darreres dècades. S'ha de seguir el camí que fa baixada per la dreta. En deu minuts, s'arriba a la zona de les torretes de la Miranda. El camí troba una cruïlla amb el Pi Forcat davant nostre. Es tira per l'esquerra, trobant un seguit de revolts tancats que cada cop prenen més el caràcter de carrers d'urbanització a mida que ens apropem a la barriada del Mas Guimbau. En un dels darrers revolts, es troba, a mà dreta, el Santuari de la Mare de Déu de la Salut, capella d'aspecte recent. Després d'un parell de corbes més, es dona a la carretera de Barcelona a Sant Cugat del Vallès per la Floresta, amb un berenador amb alts plàtans a mà esquerra i amb la carretera del túnel de Vallvidrera, a mà dreta, ja construït. Som a la zona de les Planes. Anant en direcció a Barcelona, en menys de mitja hora s'arriba a uns tradicionals berenadors propers al baixador del tren, concorregudíssims, però també afectats per la carretera esmentada, on, entrant cap a l'esquerra, es troba l'església de Santa

Maria de Vallvidrera. Un rètol descriptiu explica la seva història. L'edifici actual és un temple gòtic tardà del 1540 amb sagristia i casa rectoral adossades, restaurat al segle XVIII, si bé n'hi hagué, en el mateix emplaçament, un d'anterior romànic, del segle X. El primer document que al·ludeix a Vallvidrera és d'aquest segle (987), on es menciona la dita capella, que pertany a la jurisdicció de Sant Cebrià d'Aqualonga. Al segle XIII, la parròquia s'independitzà. A mitjan segle XIV, constava de vint-i-un focs, xifra que no variaria gaire fins al principi de l'actual segle. El 1890, el municipi s'annexionà a Sarrià i, quan aquesta població ho féu, al seu torn, amb Barcelona, el 1921, Vallvidrera s'integrà al terme municipal de la ciutat. El temple en qüestió és de nau única i absis poligonal, essent la torre, de planta quadrada, probablement també del segle XVI. La peça artística més rellevant que hi hagué al seu interior, fins a la seva destrucció el 1936, fou l'altar major, de taules pintades i fàbrica renaixentista, datable igualment al segle XVI.

Continuant, novament, per la carretera en direcció a Barcelona, als cinc minuts, surt un camí, per la banda esquerra, que porta, entre un espès bosc, a la Vil·la Joana, on hi ha el Museu Verdaguer, amb l'habitació que ocupà l'insigne poeta català. Els grans arbres del voltant de l'edifici, que eren els mateixos que havia vist mossèn Cinto, tan aimant de la natura, van ser tallats fa tres anys inexcusablement, la qual cosa despertà, lògicament, una gran polèmica. A les envistes de la casa, s'hi ha construït la nova seu del Patronat Metropolità del Parc, també Centre d'Informació. Després d'un tancat revolt sobre la Riera de Vallvidrera, el de les Monges, la carretera puja en costa amb moltes corbes. Es veuen, entre les pinedes i els alzinars, alguns exemplars d'alzina surera, essent un dels pocs paratges en què se'n troben en l'actualitat dins la serra de Collserola, massís en què hi destaca, més aviat, l'alzinar amb roure associat. En vint minuts, s'arriba a la Plaça de Vallvidrera, fi de l'itinerari. Malgrat que s'han actualitzat en cada edició, cal tenir en compte que els itineraris van ser escrits fa tres anys, per la qual cosa algunes dades, sobretot urbanístiques, han pogut variar darrerament.